

forresten ikke troer — saa mener jeg, at det Børste, der kan hændes, og som sandsynligvis vil finde Sted, hvis den nuværende Tilstand vedbliver, er et slet Forsvar. Jeg troer ikke, at en lille Stat behøver at vinde Seire, men jeg troer, at den behøver at forsvare sig godt i Forhold til dens Folkemængde og Krigsstyrke, thi det er det, der viser dem, som afgjøre Staternes Skæbne, om der er Nationalaand og Livskraft tilstede; et slet Forsvar er det Ulykkeligste, som kan hændes os, saa hellere slet intet Forsvar. Forøvrigt er jo et Forsvar ikke udeluttet ved den af mig foreslaaede Maade, og hvis man mener, at Bornholmerne ikke bør komme hertil, men blive derovre, saa ville de jo, naar de ere organiserede paa den nævnte Maade, kunne forsvare Den bedre end nu.

Jeg har endnu kun et Par Ord at tilføje; jeg føler; at jeg har opholdt de Herrer altfor længe.

Denne Sag har endnu en finantziel Side, og tillige, hvad jeg vil kalde en vanskelig Side. Det Finantzielle vil jeg springe over, da det jo ikke foreligger her, idet dette Thing ikke kan bevilge Noget i saa Henseende, men jeg vil kun nævne Størrelsen af den Sum, der vil medgaae, hvis man ordner Sagen paa den af mig foreslaaede Maade, nemlig 10,000 Rd., og for denne Sum vilde man da, som sagt, faae 2 Batailloner og 1 bespændt Batteri, medens nu hver enkelt af Hærens Batailloner aarlig koster 75,000 Rd. Jeg kommer derpaa til den vanskelige Side af Sagen, og det er netop den, at den ikke her kan afgjøres i sin Heelhed; her kan man bestemme Børnepligten, men et andet Sted skal man give Organisation og Pengene dertil. Ja, dersom det ikke vilde møde megen Modstand paa Bornholm, og Thinget vilde vedtage, at Bornholmerne med Hud og Haar gik ind under Børnepligten, saa var Sagen let, men dersom man vil holde fast ved, at der skal skee en vis Moderation, at de f. Ex. kun skulle, som jeg har tilladt mig at nævne, være her i Uddannelsesstiden og ikke senere, saa bliver det noget vanskeligt at formulere det Endringsforslag, der skulde træde istedetfor nuværende § 3. Jeg haaber imidlertid, at denne Vanskelighed nogenledes vil blive lettet, hvis det ærede Mi-

nisterium vil udtale sig om, hvad det agter at gjøre i saa Henseende.

Endnu har jeg kun en sidste Bemærkning at gjøre med Hensyn til dem, der tale om den særegne Byrde, der siges at paahvile Folk ved Børnepligten. Det synes mig, at man vel meget fremhæver Børnepligten og Børnebyrden, og at man glemmer at see Sagen fra en anden Side, som man navnlig fra Statens Standpunkt kunde ønske fremhævet, nemlig at det ogsaa er en Gæde at bidrage til Fædrelandets fælles Forsvar. Jeg skulde derfor meget ønske, ikke at det høitæredede Thing vilde sige til Bornholmerne, at de kunne beholde deres gamle, velerhvervede Privilegium at være frie for Børnepligten, men at det tværtimod vilde sige til dem: jeg giver Eder et nyt, et ærefuldt Privilegium, det Privilegium, naar det gjælder, i Feidetid, i Forbindelse med Landets øvrige Beboere, at værne om det fælles Fædreland.

Det er en Lod i denne Gæde, jeg ønsker, at det høie Thing vil skjænke Bornholmerne.

Gad: Det ærede Medlem, der først havde Ordet (Lange), udtalte sig temmelig bestemt imod det foreliggende Lovudkast i dets Heelhed; jeg for mit Vedkommende maa i det Hele udtale mig for det. Det er klart, at Tanken i Forslaget er den, saavidt muligt at stille Børnepligten, hvad enten man nu vil betragte den som en Byrde, hvilket den visnok væsentligt er, eller som en Rettighed, lige for Alle, ikke alene for de Landværnepligtige indbyrdes for sig betragtede og for de Søværnepligtige for sig, men ogsaa for de Landværnepligtige og Søværnepligtige i Modsetning til hinanden. De Forandringer, som ved dette Lovudkast vilde blive indførte, have naturligvis ikke kunnet være betydelige for de Landværnepligtiges Vedkommende, efter som der i 1849 fandt en fuldstændig og i det Hele meget tilfredsstillende Ordning af Landværnepligten Sted. Som de to væsentligste Forandringer maa jeg betragte, for det Første Ophævelsen af den Fritagelse for Børnepligt, som Skolelærerne nu nyde; der vil efter Lovudkastet blive en større Lighed, idet Skolelærerne ligesaavel som alle Andre, ligesaavel som Statsembedsmændene, med Hensyn til hvilke man